

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

Τόμ. 1 (2021)

12ο Πανελλήνιο και Διεθνές Συνέδριο «Οι ΤΠΕ στην Εκπαίδευση»

Γονική διαμεσολάβηση και απόψεις γονέων για τη χρήση ψηφιακών συσκευών από παιδιά προσχολικής ηλικίας στο σπίτι

Βασιλική Μάλλιαρη, Αθανάσιος Τζιμογιάννης

Βιβλιογραφική αναφορά:

Μάλλιαρη Β., & Τζιμογιάννης Α. (2022). Γονική διαμεσολάβηση και απόψεις γονέων για τη χρήση ψηφιακών συσκευών από παιδιά προσχολικής ηλικίας στο σπίτι. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 1, 418–425. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/3775>

Γονική διαμεσολάβηση και απόψεις γονέων για τη χρήση ψηφιακών συσκευών από παιδιά προσχολικής ηλικίας στο σπίτι

Βασιλική Μάλλιαρη^{1,2}, Αθανάσιος Τζιμογιάννης²

malriva@gmail.com, ajimoyia@uop.gr

¹ Νηπιαγωγός, Διεύθυνση Ν. Κορινθίας

² Τμήμα Κοινωνικής και Εκπαιδευτικής Πολιτικής, Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου

Περίληψη

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι η διερεύνηση των απόψεων των γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά τους στο σπίτι και τους τρόπους γονικής μέριμνας και διαμεσολάβησης που υιοθετούν. Η έρευνα διεξήχθη μέσω ημιδομημένων συνεντεύξεων με δέκα (10) γονείς παιδιών προσχολική ηλικίας (4-6 ετών) που φοιτούσαν σε 6 (έξι) νηπιαγωγεία της πόλης της Κορίνθου. Τα αποτελέσματα της έρευνας έδειξαν ότι οι γονείς αποδέχονται την εκπαιδευτική αξία των Ψηφιακών Συσκευών και τη συμβολή τους στη γνωστική, κοινωνικό-συναισθηματική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών. Η χρήση του από τα παιδιά γίνεται κυρίως για ψυχαγωγικούς σκοπούς και λιγότερο για εκπαιδευτικούς. Οι στρατηγικές διαμεσολάβησης που εφαρμόζουν είναι κυρίως η επίβλεψη και η περιοριστική διαμεσολάβηση, αλλά και η κοινή χρήση των ψηφιακών συσκευών με τα παιδιά τους.

Λέξεις κλειδιά: Ψηφιακές τεχνολογίες, νήπια, γονική διαμεσολάβηση, χρήση στο σπίτι

Εισαγωγή

Η διάχυση των Ψηφιακών Τεχνολογιών (ΨΤ) σε όλους τους τομείς δραστηριότητας του σύγχρονου ανθρώπου έχει ως αποτέλεσμα τη διείσδυσή τους στην καθημερινή οικογενειακή ζωή και στη διαρκώς αυξανόμενη χρήση τους από τα παιδιά προσχολικής ηλικίας στο σπίτι (Biber et al., 2019). Την τελευταία εικοσαετία, ένας σημαντικός αριθμός ερευνών διεθνώς έχει συμβάλλει καθοριστικά στο σχεδιασμό προγραμμάτων για τη χρήση της τεχνολογίας στην εκπαίδευση των μικρών παιδιών με στόχο συγκεκριμένα μαθησιακά και αναπτυξιακά οφέλη (ΝΑΕΥC, 2009). Το νέο Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο δίνει ιδιαίτερη έμφαση στη μαθησιακή περιοχή με τίτλο Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) με στόχο να υποστηρίξει και να ενισχύσει τη μάθηση των παιδιών και να συμβάλλουν στη γνωστική, κοινωνική, συναισθηματική και ατομική τους ανάπτυξη. Στο πλαίσιο αυτό, οι ψηφιακές τεχνολογίες εντάσσονται οργανικά στο καθημερινό πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου ως μέσο διδασκαλίας, ως εργαλείο δημιουργίας, έκφρασης, συνεργασίας και επικοινωνίας για τους μαθητές και ως εργαλείο πειραματισμού, διερεύνησης και επίλυσης προβλημάτων (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011).

Οι γονείς επηρεάζουν τη σχέση μικρών παιδιών και ψηφιακών συσκευών, ανάλογα με τις αντιλήψεις και τις στάσεις που αναπτύσσουν, καθώς επίσης και με τους ρόλους που αναλαμβάνουν και τον τρόπο γονικής μέριμνας που υιοθετούν σε σχέση με τη χρήση των ΨΤ (Κοκοκ, Bunford & Miklosi, 2020). Από την άλλη μεριά, η συνεργασία σχολείου-οικογένειας και η εμπλοκή των γονέων στην εκπαιδευτική διαδικασία είναι απαραίτητη, ώστε τα μικρά παιδιά να μεταφέρουν τις ψηφιακές τους ικανότητες στο άτυπο περιβάλλον μάθησης που δημιουργείται στο σπίτι και στο οικογενειακό πλαίσιο και να τις ενισχύσουν με δημιουργικούς τρόπους που ενισχύουν την ανάπτυξή τους (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2011).

Η μελέτη του ρόλου των γονέων και της σημασίας που αυτός έχει, στο πλαίσιο χρήσης των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά, αποτελεί διεθνώς ένα ανοικτό ερευνητικό πρόβλημα. Τα διαθέσιμα ερευνητικά ευρήματα δείχνουν ότι οι αντιλήψεις και οι απόψεις των γονέων για τις ΨΤ επηρεάζουν τη σχέση των παιδιών της προσχολικής ηλικίας με αυτές αλλά και τους τρόπους με τους οποίους υποστηρίζουν και καθοδηγούν τα παιδιά τους (Preradovic, Lesin & Sagud, 2016). Από την άλλη μεριά, η κατάλληλη καθοδήγηση και η διαμεσολάβηση των γονέων στο χώρο του οικογενειακού περιβάλλοντος μπορεί να υποστηρίξει την εμπλοκή τους σε δραστηριότητες και να ενισχύσει τη μαθησιακή πορεία των παιδιών, ειδικά μέσω ψηφιακών εκπαιδευτικών εφαρμογών υψηλής ποιότητας (Chiong & Shuler, 2010).

Το ζήτημα του ρόλου των γονέων και της γονικής μέριμνας σχετικά με τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών (ΨΣ) από τα νήπια στο οικογενειακό περιβάλλον παρουσιάζει, διεθνώς, μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον (Nikken & Schols, 2015· Radesky et al., 2016). Στη χώρα μας, οι παράγοντες που σχετίζονται με τη χρήση των ΨΣ στο σπίτι, τις στάσεις που αναπτύσσουν τα μικρά παιδιά και τους τρόπους διαμεσολάβησης των γονέων δεν έχουν ερευνηθεί σε όλο τους το εύρος. Στην εργασία αυτή παρουσιάζονται τα πρώτα ευρήματα μιας μελέτης σχετικά με τις απόψεις γονέων για τη χρήση ψηφιακών συσκευών από παιδιά προσχολικής ηλικίας που φοιτούσαν σε έξι νηπιαγωγεία της πόλης της Κορίνθου. Τα ευρήματα βασίστηκαν στην ανάλυση συνεντεύξεων δέκα γονέων και έχουν επιπρόσθετο ενδιαφέρον, καθώς αφορούν την περίοδο της κοινωνικής αποστασιοποίησης λόγω της πανδημίας COVID-19.

Γονική μέριμνα και ψηφιακές τεχνολογίες

Σε σχέση με τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από τα παιδιά, η γονική μέριμνα είναι μια ευρύτερη έννοια που υπερβαίνει την παραδοσιακή προσέγγιση επίβλεψης των παιδιών και περιλαμβάνει τη διαμεσολάβηση, την καθοδήγηση αλλά και τη συμμετοχή του γονέα στη χρήση ψηφιακών συσκευών μαζί με τα παιδιά, με συγκεκριμένους και νοηματοδοτημένους τρόπους που ενισχύουν την ψυχαγωγία, τη συναισθηματική επαφή και τη γενικότερη ανάπτυξη των παιδιών (Konok, Bunford & Miklosi, 2020). Η γονική διαμεσολάβηση περιλαμβάνει ένα σύνολο στρατηγικών που εφαρμόζουν οι γονείς για να διαχειριστούν και να ρυθμίσουν την εμπλοκή των παιδιών τους με τα ψηφιακά μέσα, έτσι ώστε να μεγιστοποιήσουν τα οφέλη και να μειώσουν τους κινδύνους που ενέχουν (Masheroni, Ponte & Jorge, 2018· Palaigeorgiou et al., 2018). Η συμμετοχή των γονέων στη χρήση των ψηφιακών συσκευών περιλαμβάνει την ενεργή διαμεσολάβηση, την περιοριστική διαμεσολάβηση, την κοινή χρήση των συσκευών, την επίβλεψη, τη χρήση τεχνικών περιορισμών και την παρακολούθηση (Livingstone & Helsper, 2008· Nikken & Jansz, 2013· Sonck, Nikken & Haan, 2013· Palaigeorgiou et al., 2018).

Οι απόψεις και οι στάσεις των γονέων επηρεάζουν τον τρόπο που τα παιδιά τους χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές αλλά και το χρόνο που αφιερώνουν σε αυτές. Οι Nikken & Schols (2015) υποστηρίζουν ότι υπάρχουν μεγάλες διαφορές στον τρόπο γονικής διαμεσολάβησης με βάση την ηλικιακή ομάδα των παιδιών, οι οποίες εξαρτώνται α) από τις ψηφιακές δεξιότητες και προτιμήσεις των παιδιών ως προς το αντικείμενο και το ψηφιακό περιεχόμενο και β) από τις απόψεις των γονέων για τις θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις που έχει η χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών στην ανάπτυξη των παιδιών τους.

Εν γένει, τα μικρά παιδιά χρησιμοποιούν ψηφιακές τεχνολογίες και συσκευές στο σπίτι, κυρίως, για ψυχαγωγία και ως μέσο απασχόλησης και, λιγότερο, για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Ειδικά, αναφέρεται η επιλογή των γονέων να επιτρέπουν τη χρήση ψηφιακών συσκευών ως μέσο για ησυχία στο σπίτι, για να κοιμηθούν τα παιδιά, για την αποφυγή συγκρούσεων στην οικογένεια αλλά και για να έχουν οι γονείς προσωπικό χρόνο (Kabali et al., 2015· Aldhafferi & Palaigeologou, 2016· Preradovic et al., 2016· Radesky et al., 2016· Papadakis et al., 2019).

Ερευνητικός σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Η βιβλιογραφική επισκόπηση ανέδειξε διαφορετικές αντιλήψεις και στάσεις των γονέων για τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από τα μικρά παιδιά. Λαμβάνοντας υπόψη ότι το θέμα αυτό έχει μελετηθεί ελάχιστα στη χώρα μας, η παρούσα έρευνα έχει ως σκοπό τη μελέτη των απόψεων γονέων παιδιών προσχολικής ηλικίας (4-6 ετών) για τη χρήση των ΨΣ στο σπίτι. Επιπλέον, να κατανοηθεί το πώς οι γονείς αντιλαμβάνονται την επίδραση των ψηφιακών τεχνολογιών στην ανάπτυξη των μικρών παιδιών και ποιους τρόπους γονικής μέριμνας και διαμεσολάβησης υιοθετούν. Τα ερευνητικά ερωτήματα που τέθηκαν ήταν τα εξής:

- Ποιες είναι οι απόψεις των γονέων για τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα μικρά παιδιά στο σπίτι και τη συμβολή τους στην ανάπτυξη των παιδιών τους;
- Ποιους τρόπους γονικής μέριμνας υιοθετούν οι γονείς σχετικά με τη χρήση των ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά στο σπίτι;

Μεθοδολογία έρευνας

Η έρευνα απευθύνθηκε σε γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας (4-6 ετών) που διαμένουν στην πόλη της Κορίνθου. Διεξήχθη τον Απρίλιο του 2020, την περίοδο της πανδημίας του κορωνοϊού ενώ είχαν τεθεί σε ισχύ οι κανόνες της κοινωνικής αποστασιοποίησης και του εγκλεισμού των πολιτών. Για τη συλλογή των δεδομένων επιλέχθηκε η μέθοδος της ημιδομημένης συνέντευξης, η οποία θεωρήθηκε καταλληλότερη καθώς συμβάλλει στη βαθύτερη κατανόηση ενός ελάχιστα μελετημένου προβλήματος, μέσω της αυθεντικής καταγραφής του τρόπου που το προσεγγίζουν οι ίδιοι οι συμμετέχοντες (Creswell, 2012).

Η επιλογή του δείγματος της έρευνας έγινε εφαρμόζοντας τη στρατηγική της χιονοστιβάδας. Συγκεκριμένα μέσω συναδέλφων νηπιαγωγών που υπηρετούσαν σε δημόσια νηπιαγωγεία της πόλης της Κορίνθου προσεγγίσαμε γονείς μικρών παιδιών. Το κριτήριο επιλογής των γονέων στην έρευνα ήταν να φοιτά το παιδί στα συγκεκριμένα νηπιαγωγεία και να χρησιμοποιεί ψηφιακές συσκευές στο σπίτι. Τελικά, συμμετείχαν στην έρευνα δέκα (10) γονείς, οχτώ (8) μητέρες και δύο (2) πατέρες, ηλικίας 30-44 ετών. Ως προς το φύλο και την ηλικία των παιδιών τους, 4 παιδιά ήταν κορίτσια και 7 αγόρια. Από αυτά, 2 παιδιά ήταν προνήπια (4-5 ετών) και 9 νήπια (5-6 ετών).

Λόγω της πανδημίας του κορωνοϊού και των περιοριστικών μέτρων της κοινωνικής αποστασιοποίησης, οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν τηλεφωνικά και μέσω Skype. Η διαδικασία υλοποίησης των συνεντεύξεων διήρκησε περίπου τρεις εβδομάδες. Η θεματική ανάλυση των ερευνητικών δεδομένων έγινε με βάση το σχήμα έξι φάσεων (Creswell, 2012): προκαταρκτική διερευνητική ανάλυση, ανοικτή κωδικοποίηση, δημιουργία κατηγοριών, περιορισμός και ανάδειξη θεμάτων, περιγραφή και ερμηνεία παραγόντων.

Αποτελέσματα

Σύμφωνα με τις απόψεις των γονέων, όλα τα παιδιά χρησιμοποιούν συστηματικά ψηφιακές συσκευές που υπάρχουν στο σπίτι, όπως tablet, smartphone, laptop και τηλεόραση. Τρία παιδιά έχουν τη δική τους ψηφιακή συσκευή, όπως tablet και Nintendo. Πριν την πανδημία, η πλειονότητα των παιδιών χρησιμοποιούσε ΨΣ μία με δύο φορές την εβδομάδα. Οι γονείς ανέφεραν ότι τα παιδιά χρησιμοποιούν ΨΣ κυρίως για ψυχαγωγικούς λόγους και λιγότερο για εκπαιδευτικούς λόγους. Την περίοδο της πανδημίας αναφέρθηκε αύξηση χρήσης ΨΣ από τα παιδιά για τη συμμετοχή τους στην εκπαίδευση από απόσταση, τη σύνδεση με την τάξη τους και την εξ αποστάσεως επικοινωνία με συνομηλίκους. Ενδεικτικό είναι το παρακάτω απόσπασμα:

G9: «Μόνο τώρα χρησιμοποιεί το tablet, την περίοδο της καραντίνας, πριν όχι. Τα προγράμματα είναι αυτά που μας συνέστησε η νηπιαγωγός της».

Συμβολή των Ψηφιακών Συσκευών στην ανάπτυξη των παιδιών

Στην αρχή των συνεντεύξεων οι γονείς φάνηκαν διστακτικοί ως προς τη συμβολή των ΨΣ στην ανάπτυξη των παιδιών. Με βάση τις αρχικές αντιλήψεις τους, διακρίθηκαν τρεις προσεγγίσεις των γονέων για τη χρήση των ΨΣ: α) συμβάλλει στην ανάπτυξη των μικρών παιδιών, β) συμβάλλει ανάλογα με τη χρήση που κάνουν τα παιδιά και γ) δεν συμβάλλει στην ανάπτυξη των παιδιών. Ενδεικτικά είναι τα παρακάτω αποσπάσματα:

G3: «Συμβάλλει γιατί πλέον είναι απαραίτητο μέσο ο υπολογιστής για την καθημερινότητα.»

G5: «Θεωρώ ότι έχει θετικά στοιχεία... μπορεί να βοηθήσει στην ανάπτυξή του και να προάγει το γνωστικό του επίπεδο. Εννοείται όμως ότι τα ερεθίσματα που θα δέχεται (π.χ. από το Διαδίκτυο) να είναι θετικά, να είναι πληροφορίες που θα τον βοηθήσουν, εκπαιδευτικού χαρακτήρα κατά βάση.»

G10: «Δεν προσφέρει πολλά πράγματα. Απλά το διασκεδάζει, θα του κρατήσει λίγο το ενδιαφέρον, δηλαδή αν έχουμε κάποια δουλειά να κάνουμε... Δεν νομίζω ότι προσφέρει κάτι παραπάνω.»

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ακόμη και οι γονείς που ήταν αρχικά επιφυλακτικοί για τη συμβολή των ΨΣ στην ανάπτυξη των μικρών παιδιών, αναγνώρισαν στην πορεία οφέλη στο γνωστικό, στον συναισθηματικό και στον ψυχοκινητικό τομέα ανάπτυξης. Στον Πίνακα 1 παρουσιάζονται οι κατηγορίες θεμάτων και οι παράγοντες που αναδείχθηκαν από την ανάλυση των απόψεων των συμμετεχόντων σχετικά με την επίδραση της χρήσης των ΨΣ από τα μικρά παιδιά.

Ως προς το γνωστικό τομέα, οι γονείς αναγνωρίζουν ότι η χρήση των ψηφιακών συσκευών συμβάλλει στην ανάπτυξη του προφορικού λόγου, στην εξέλιξη μαθηματικών δεξιοτήτων, στον εμπλουτισμό γνώσεων για το φυσικό και κοινωνικό περιβάλλον, στην εξέλιξη της ικανότητας επίλυσης προβλημάτων, στην κατανόηση σχέσεων αιτίου-αποτελέσματος και στην καλλιέργεια της φαντασίας των παιδιών. Ενδεικτικά είναι τα παρακάτω αποσπάσματα:

G5: «... βλέπει κάποια εκπαιδευτικά βίντεο που του βάζω κατά καιρούς... συνήθως υιοθετεί εκφράσεις, αναπτύσσει το λεξιλόγιό του.»

G10: «Έχει βοηθηθεί από λέξεις που έχουν οι εφαρμογές... το βοηθάει να πει καλύτερα τα γραμματάκια που δεν μπορούσε πριν, γιατί τα ακούει. Το έχει βοηθήσει σε πράξεις που κάνει».

Στον συναισθηματικό τομέα οι ΨΤ συμβάλλουν στην ανάπτυξη των παιδιών μέσω της διασκέδασης και της ψυχαγωγίας που προσφέρουν, της υιοθέτησης συμπεριφορών και της δυνατότητας επικοινωνίας με τους φίλους τους, ειδικά την περίοδο της πανδημίας. Ως προς τον ψυχοκινητικό τομέα, οι γονείς θεωρούν ότι τα παιδιά μέσα από την ενασχόληση τους με τις ψηφιακές συσκευές εξοικειώνονται και αποκτούν δεξιότητες χειρισμού συσκευών, εξελίσσουν δεξιότητες λεπτής κινητικότητας και μιμούνται τον τρόπο παιχνιδιού άλλων παιδιών, υιοθετώντας καινούρια στοιχεία στο παιχνίδι τους.

G3: «Είναι ψυχαγωγικής φύσεως η επαφή της, δηλαδή νιώθει χαρά, βλέπει παιδάκια σε παιδότοπο ας πούμε να κάνουν διάφορα εκεί πέρα, ή βλέπει κινούμενα σχέδια και γελάει. Ψυχαγωγία καθαρά».

G8: «Αυτό που βλέπει, το αποτοπώνει στο μυαλό του... Βλέπει συγκεκριμένα που μετά τα βάζει με το δικό του τρόπο στο παιχνίδι του, με τα Lego, με τα Playmobil...»

Οι περισσότεροι γονείς συμφωνούν ότι η χρήση των ΨΣ έχει επίσης και αρνητικές επιπτώσεις για τα παιδιά ενώ εξέφρασαν τις ανησυχίες και τους φόβους τους. Αναγνωρίζουν την εξάρτηση και τον εθισμό, την υπερβολική απορρόφηση και απομόνωση, τις οικογενειακές συγκρούσεις, την έλλειψη χρόνου για άλλες δραστηριότητες, την πρόκληση αρνητικών συναισθημάτων, τον περιορισμό των συναναστροφών με συνομηλικούς τους, την εκπομπή ακτινοβολίας, προβλήματα στην υγεία και καθυστέρηση ύπνου. Ενδεικτικό είναι το παρακάτω απόσπασμα:

Πίνακας 1. Αποτελέσματα της χρήσης Ψηφιακών Συσκευών από τα μικρά παιδιά

Θέματα	Κατηγορίες	Παράγοντες
Συμβολή των Ψηφιακών Τεχνολογιών στην ανάπτυξη του παιδιού	Εκπαιδευτική αξία	<ul style="list-style-type: none"> • συμβάλουν στην ανάπτυξη των παιδιών • συμβολή στην ανάπτυξη των παιδιών ανάλογα με τη χρήση • δεν συμβάλουν στην ανάπτυξη των παιδιών • αλλαγή αντιλήψεων λόγω της εξοικείωσης με τις διαδικτυακές τεχνολογίες την περίοδο της πανδημίας
	Ανάπτυξη στον γνωστικό τομέα	<ul style="list-style-type: none"> • ανάπτυξη προφορικού λόγου • μαθηματικές δεξιότητες • εμπλουτισμός γνώσεων • ικανότητα επίλυσης προβλήματος • ικανότητα αιτίου -αποτελέσματος • ανάπτυξη της φαντασίας των παιδιών
	Ανάπτυξη στον συναισθηματικό τομέα	<ul style="list-style-type: none"> • διασκέδαση/ ψυχαγωγία • υιοθέτηση κοινά αποδεκτών συμπεριφορών • επικοινωνία μέσω ΨΣ
	Ανάπτυξη στον ψυχοκινητικό τομέα	<ul style="list-style-type: none"> • δεξιότητες χειρισμού συσκευών • δεξιότητες λεπτής κινητικότητας • μίμηση παιχνιδιού
Αρνητικές επιδράσεις των Ψηφιακών Τεχνολογιών	Συμπεριφορά και υγεία του παιδιού	<ul style="list-style-type: none"> • εξάρτηση, εθισμός στις ΨΣ • υπερβολική απορρόφηση, απομόνωση • οικογενειακές συγκρούσεις • έλλειψη χρόνου από άλλες δραστηριότητες • προβλήματα στην υγεία • πρόκληση αρνητικών συναισθημάτων • καθυστέρηση στο βραδινό ύπνο
	Φόβοι και ανησυχίες γονέων	<ul style="list-style-type: none"> • εθισμός των παιδιών • υπερβολική απορρόφηση και απομόνωση • περιορισμός συναναστροφών με συνομήλικους • έλλειψη χρόνου για άλλες δραστηριότητες • κίνδυνοι Διαδικτύου • έκθεση στην ακτινοβολία

G1: «Φυσικά όπως και σε όλα τα παιδιά. Η πολλή χρήση πιστεύω, εξαρτώνται από αυτό, το ζητάνε συνέχεια και δεν θέλω... γιατί πολλές φορές αποβλακώνεται κιόλας απ' ό,τι βλέπω.»

G2: «Πιο πολύ με ανησυχεί όταν παίζουν παιχνίδια με πόλεμο και με ζόμπι ειδικά που τους αρέσουν. Ανησυχώ μήπως τους κάνει κακό και τα προτρέπει προς τη βία. Αυτό μόνο. Προσπαθώ να το αποφύγω... Όσο μπορώ να το ελέγξω.»

G3: «Ναι το βλέπω, αρχίζει σιγά σιγά και γίνεται εθιστικό να το πούμε, δηλαδή το ζητάει, της αρέσει. Όσο πιο πολύ δίνεις τόσο πιο πολύ θέλει...»

Γονική μέριμνα και διαμεσολάβηση για τη χρήση των ΨΣ

Στον Πίνακα 2 παρουσιάζονται οι κατηγορίες θεμάτων και οι παράγοντες που σχετίζονται με τη γονική μέριμνα και διαμεσολάβηση στη χρήση των ΨΣ από τα μικρά παιδιά. Αναδείχθηκαν τρεις τρόποι χρήσης των ΨΣ από τα μικρά παιδιά: α) βοήθεια γονέα στη χρήση, β) από κοινού χρήση με το γονέα και γ) χρήση με γονεϊκό έλεγχο. Οι γονείς ελέγχουν τη χρήση των ΨΣ είτε παρακολουθώντας τα παιδιά (σε κάποιες περιπτώσεις διακριτικά) είτε

συμμετέχοντας στη χρήση είτε παρακολουθώντας ελέγχοντας το περιεχόμενο πρόσβασης των παιδιών στη συσκευή. Οι περισσότεροι γονείς ανέφεραν ότι χρησιμοποιούν τις ΨΣ μαζί με τα παιδιά για ψυχαγωγικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς αλλά και για να επικοινωνήσουν μέσω Διαδικτύου με συγγενείς και φίλους. Μερικοί αναφέρθηκαν στην κοινή χρήση των συσκευών λόγω της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης κατά την περίοδο της πανδημίας.

Πίνακας 2. Γονική μέριμνα για τη χρήση των Ψηφιακών Συσκευών από τα μικρά παιδιά

Θέματα	Κατηγορίες	Παράγοντες
Εμπλοκή των γονέων στη χρήση ΨΣ	Ρόλος γονέα στη χρήση	<ul style="list-style-type: none"> • αυτόνομη χρήση από το παιδί • χρήση με βοήθεια γονέα
	Από κοινού χρήση των ΨΣ	<ul style="list-style-type: none"> • εκπαιδευτικός σκοπός • ψυχαγωγικός σκοπός • επικοινωνία μέσω διαδικτύου
	Γονικός έλεγχος	<ul style="list-style-type: none"> • επίβλεψη χρήσης των ΨΣ • συμμετοχή γονέα στη χρήση των ΨΣ • παρακολούθηση της χρήση των ΨΣ • κανόνες χρήσης των ΨΣ
	Προβληματισμοί γονέων	<ul style="list-style-type: none"> • χρόνος που αφιερώνουν τα παιδιά στη χρήση ΨΣ • εξάρτηση των παιδιών από τις ΨΤ • τρόποι ελέγχου της χρήσης ΨΤ • ανεπαρκής ενημέρωση για τις ΨΤ • κανένας ιδιαίτερος προβληματισμός
Τρόποι ενημέρωσης γονέων	Πηγές ενημέρωσης γονέων	<ul style="list-style-type: none"> • η νηπιαγωγός • πηγές στο Διαδίκτυο • εφημερίδες • τηλεόραση • άλλοι γονείς • παιδίατρος • καμία πηγή ενημέρωσης
	Ζητήματα για πρόσθετη ενημέρωση	<ul style="list-style-type: none"> • εκπαιδευτικές εφαρμογές • τρόποι σωστής χρήσης • ασφάλεια στο Διαδίκτυο • αρνητικές συνέπειες των ΨΤ • κανένα θέμα για πρόσθετη ενημέρωση

Γ7: «Συνήθως χρησιμοποιούμε μαζί (την ΨΣ) όταν θέλει να παίξουμε κάποιο παιχνίδι.»

Γ10: «Φυσικά και χρησιμοποιούμε. Ακόμη τα τραγουδάκια που θέλει, αν θέλει να βρει κάτι.»

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι σχεδόν όλοι οι γονείς βάζουν κανόνες στην εν λόγω χρήση. Ενδεικτικό είναι το παρακάτω απόσπασμα:

Γ10: «Εννοείται ότι βάζουμε κανόνες. Θα δει κάποια συγκεκριμένη ώρα, κάποιο συγκεκριμένο πρόγραμμα. Δεν μπορεί να δει ό,τι θέλει ας πούμε στο YouTube που είναι για πολύ μεγάλους που έχει βία μέσα ή οτιδήποτε. Θα είναι παιδικά προγραμματάκια ή κάτι που να τη βοηθήσει.»

Σε κάποιες περιπτώσεις, οι γονείς επιτρέπουν τη χρήση ΨΣ α) για να κρατήσουν τα παιδιά τους απασχολημένα και να διευκολύνεται η διαχείριση των εργασιών της καθημερινής οικογενειακής ρουτίνας και β) ως τρόπο ανταμοιβής για την καλή συμπεριφορά τους. Ενδεικτικό είναι το παρακάτω απόσπασμα:

Γ2: «Καμιά φορά θέλουμε και λίγο ησυχία, και μόνο γι' αυτό του το δίνω, να έχουμε λίγο χρόνο χωρίς φασαρίες στο σπίτι! [...] Ή θα κάνω δουλειές ή θα μαγειρέψω, συνήθως δουλειές του σπιτιού.»

Από τις απαντήσεις των γονέων διαφάνηκε ότι τους απασχολεί ιδιαίτερα το θέμα του χρόνου χρήσης των Ψηφιακών Συσκευών από τα παιδιά, του ελέγχου της χρήσης, της εξάρτησης που προκαλεί στα παιδιά αλλά και της ανάγκης που έχουν για επαρκή ενημέρωση. Οι γονείς επιζητούν να ενημερωθούν για ζητήματα που αφορούν τους κινδύνους του Διαδικτύου, τις αρνητικές συνέπειες, τις εκπαιδευτικές εφαρμογές και τον σωστό τρόπο χρήσης των ΨΣ.

Όπως ανέφεραν, οι γονείς ενημερώνονται για τα θέματα χρήσης των ΨΤ, κυρίως, από το Διαδίκτυο, από εκπαιδευτικούς, από την τηλεόραση, από εφημερίδες, από τον παιδίατρο και από άλλους γονείς. Ενδεικτικά είναι τα παρακάτω αποσπάσματα συνεντεύξεων:

G6: *«Είναι κάτι που με αγχώνει, εάν επιτρέπω παραπάνω χρόνο απ' ό τι θα έπρεπε για την ηλικία τους.»*

G3: *«Ενημερώνομαι από το Διαδίκτυο, εφημερίδες και λιγότερο τηλεόραση.»*

G5: *«Θα ήθελα να μάθω περισσότερα για τα ψηφιακά μέσα. Πώς μπορώ να μεγαλώσω με ασφάλεια ένα ισορροπημένο, ανεξάρτητο και υγιές παιδί, και σωματικά και ψυχικά;»*

Συζήτηση-συμπεράσματα

Επιβεβαιώνοντας ευρήματα προηγούμενων ερευνών, η παρούσα μελέτη των απόψεων γονέων έδειξε ότι τα μικρά παιδιά χρησιμοποιούν τις ψηφιακές συσκευές κυρίως για ψυχαγωγικούς σκοπούς και για απασχόληση προκειμένου οι γονείς να έχουν ελεύθερο προσωπικό χρόνο ή να κάνουν τις οικιακές δουλειές (Φεσάκης, 2009· Kabali et al., 2015· Radesky et al., 2016· Seo & Lee, 2017). Παρά την επικράτηση της ψυχαγωγικής πλευράς, οι γονείς αναγνωρίζουν την εκπαιδευτική αξία των ψηφιακών τεχνολογιών και τη συμβολή τους στην ανάπτυξη των παιδιών στο γνωστικό, συναισθηματικό και ψυχοκινητικό τομέα, όπως αναφέρεται και στη βιβλιογραφία (Aldhafeeri & Palaiologou, 2016· Preradovic, Lesin & Sagud, 2016). Κατά την περίοδο της πανδημίας, η χρήση ψηφιακών συσκευών από τα παιδιά στο σπίτι αυξήθηκε. Φαίνεται ότι η υλοποίηση της εκπαίδευσης στα νηπιαγωγεία από απόσταση έδωσε την ευκαιρία σε μερικούς γονείς να γνωρίσουν την εκπαιδευτική αξία των ΨΤ και να συνδυάσουν την ψυχαγωγία με την εκπαίδευση των μικρών παιδιών στο σπίτι.

Από την άλλη μεριά, οι γονείς που συμμετείχαν στην έρευνα προβληματίζονται για τις αρνητικές επιπτώσεις της χρήσης των ψηφιακών συσκευών στη γνωστική, κοινωνική και σωματική ανάπτυξη των παιδιών τους, σε συμφωνία με παλαιότερα ερευνητικά ευρήματα (Palaiogeorgiou et al., 2018· Preradovic, Lesin & Sagud, 2016· Radesky et al., 2016). Οι πρακτικές διαμεσολάβησης που εφαρμόζουν οι γονείς παιδιών προσχολικής ηλικίας στην παρούσα έρευνα είναι η περιοριστική διαμεσολάβηση, θέτοντας κανόνες ως προς το χρόνο, τη συχνότητα και το περιεχόμενο της χρήσης των ΨΣ, έχοντας επίβλεψη της χρήσης των παιδιών τους ή/και επιλέγοντας την από κοινού χρήση των ΨΣ για ψυχαγωγικό και εκπαιδευτικό σκοπό (McCloskey et al., 2018· Palaiogeorgiou et al., 2018· Seo & Lee, 2017). Επιβεβαιώνοντας ευρήματα προηγούμενων ερευνών (Preradovic, Lesin & Sagud, 2016· Radesky et al., 2016), οι γονείς θέτουν ως σημαντικά ζητήματα για περαιτέρω ενημέρωσή τους την ασφάλεια στο Διαδίκτυο, τις αρνητικές συνέπειες της χρήσης των ΨΤ, τις κατάλληλες εκπαιδευτικές εφαρμογές και τους σωστούς τρόπους χρησιμοποίησης των ΨΤ από τα μικρά παιδιά.

Συμπερασματικά, η παρούσα μελέτη ανέδειξε σημαντικές πτυχές των απόψεων που έχουν οι γονείς νηπίων για τη χρήση των ΨΤ από τα παιδιά τους και τη συμβολή τους στη μάθηση και στην ανάπτυξη τους. Η περίοδος της πανδημίας φαίνεται ότι ενίσχυσε τη χρήση των ψηφιακών τεχνολογιών από τα μικρά παιδιά, ενώ η εκπαίδευση από απόσταση συνέβαλε ώστε οι γονείς να έρθουν κοντά στα παιδιά τους και να σχηματίσουν εικόνα για τα εκπαιδευτικά χαρακτηριστικά που ενσωματώνουν οι ψηφιακές τεχνολογίες. Στο πλαίσιο

αυτό, η μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να κατευθυνθεί περισσότερο συστηματικά σε ζητήματα που αφορούν τη γονική διαμεσολάβηση και τη σχέση γονέων-εκπαιδευτικών σχετικά με την εκπαιδευτική αξιοποίηση των ΨΤ από τα παιδιά της προσχολικής και της πρώτης σχολικής εκπαίδευσης, τόσο στο σπίτι όσο και στο νηπιαγωγείο-σχολείο.

Αναφορές

- Aldhafeeri, F., & Palaiologou, I. (2016). Interactions with digital technologies of children from 3 to 6 in Kuwaiti homes. *Educational futures*, 7(3), 48-68.
- Biber, K., Kayış, A., Kopuk, M., & Dagdeviren, S. (2019). The effect of parents' attention on the technology usage of children between the ages of four and six. *Asian Journal of Education and Training*, 5(3), 473-481.
- Chiong, C., & Shuler, C. (2010). *Learning: Is there an app for that? Investigations of young children's usage and learning with mobile devices and apps*. New York: The Joan Ganz Cooney Center.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Boston, MA: Pearson Education Inc.
- Kabali, H. K., Irigoyen, M. M., Nunez-Davis, R., Budacki, J. G., Mohanty, S. H., Leister, K. P., & Bonner, R. L. (2015). Exposure and use of mobile media devices by young children. *Pediatrics*, 136(6), 1044-1050.
- Konok, V., Bunford, N., & Miklosi, A. (2020). Associations between child mobile use and digital parenting style in Hungarian families. *Journal of Children and Media*, 14(1), 91-109.
- Livingstone, S., & Helsper, E. (2008). Parental mediation and children's Internet use. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 52(4), 581-599.
- Mascheroni, G., Livingstone, S., & Chaudron, S. (2016). Learning versus play or learning through play? *Media Education*, 7(2), 261-280.
- McCloskey, M., Johnson, S. L., Benz, C., Thompson, D. A., Chamberlin, B., Clark, L., & Bellows, L. L. (2018). Parent perceptions of mobile device use among preschool-aged children in rural head start centers. *Journal of Nutrition Education and Behavior*, 50(1), 83-89.
- NAEYC (2009). *Developmentally appropriate practice in early childhood programs serving children from birth through age 8*. Position statement. Washington, DC: NAEYC.
- Nikken, P., & Jansz, J. (2013). Developing scales to measure parental mediation of young children's Internet use. *Learning, Media and Technology*, 39(2), 250-266.
- Nikken, P., & Schols, M. (2015). How and why parents guide the media use of young children. *Journal of Child and Family Studies*, 24(11), 3423-3435.
- Palaigeorgiou, G., Kamarina, K., Bratitsis, T., & Xefteris, S. (2018). Parental mediation of tablet educational use at home and at school: Facilitators or preventers?. *International Conference on Interactive Mobile Communication, Technologies and Learning*, 924-935.
- Papadakis, S., Zaranis, N., & Kalogiannakis M. (2019). Parental involvement and attitudes towards young Greek children's mobile usage. *International Journal of Child-Computer Interaction*, 22, Article 100144.
- Preradovic, N., Lesin, G., & Sagud M., (2016). Investigating parents' attitudes towards digital technology use in early childhood: A case study from Croatia. *Informatics in Education*, 15(1), 127-146.
- Radesky, J. S., Eisenberg, S., Kistin, C. J., Gross, J., Block, G., Zuckerman, B. & Silverstein, M. (2016). Overstimulated consumers or next-generation learners? Parent tensions about child mobile technology use. *The Annals of Family Medicine*, 14(6), 503-508.
- Seo, H., & Lee, C. S. (2017). Emotion matters: What happens between young children and parents in a touch screen world. *International Journal of Communication*, 11(20), 561-580.
- Sonck, N., Nikken, P., & de Haan, J. (2013). Determinants of Internet Mediation. *Journal of Children and Media*, 7(1), 96-113.
- Παιδαγωγικό Ινστιτούτο (2011). *Πρόγραμμα Σπουδών Νηπιαγωγείων*. Αθήνα.
- Φεοδίδης, Γ. (2009). Πρόσβαση νηπίων σε ΠΠΕ εκτός σχολείου και σχετικές δραστηριότητές τους. *Θέματα Επιστημών και Τεχνολογίας στην Εκπαίδευση* 2(1-2), 5-27.